

Globální změny přírody a člověk

Jak vědci naloží s názory politiků a ekonomů?

Pavel Kovář

Po dlouhotrvající zimě, téměř žádném jaru, extrémních letních vedrech a nevykale oddáleném nástupu další zimy v Evropě, jakož i po různých geoklimatických katastrofách v jiných oblastech světa není divu, že se v r. 2006 ještě více než předtím diskutovalo o změnách globálního ekosystému, jejich příčinách a možnostech ovlivnění. Dohadovali se vědci, občanští aktivisté všeho druhu, umělci, víc než jindy politici a velmi významně se tentokrát zapojili hospodáři. Je to vše dobře nebo špatně? Máme vítat růst povědomí o věci jako o vážném problému, nebo se máme spíš bát, že se debata rozmělní a rozmlží, když do ní bude mluvit přemíra neinformovaných, účelově motivovaných nebo dokonce manipulovaných? Jaká je role a jaké jsou možnosti vědců? Nakolik jsou závislí na ostatních složkách společnosti v tom, aby pracovali v podmínkách dovolujících splnit úkol, který se od nich očekává? Očekává se vůbec?

Debata začíná u otázky a dostatečné časové i prostorové kvality sběru dat a metodik jejich vyhodnocení, pokračuje u interpretací a případně končí u praktických zohlednění do správy veřejné sféry. Stupeň věcnosti polemik se liší (a nesnadno hodnotí) na úrovních základního bádání, transferu poznatků v aplikovaném výzkumu, ekonomické sféry a nakonec ve veřejné a politické aréně.

V politických kontextech se ocitá šlágr roku, film amerického režiséra Davise Gugenheima *An Inconvenient Truth* (Nepohodlná pravda). Jeho hlavním protagonistou a průvodcem po měnícím se glóbu je bývalý americký viceprezident Albert Gore, kterému sporná prohra v prezidentských volbách r. 2000 dala prostor naplno se věnovat vývoji ekologických hrozeb a jinou formou navázat na knihu *Země na miscé vah* (1992, česky 2000). Po podzimní předpremiéře filmu na festivalu Ekofilm v Českých Budějovicích a oficiální premiéře na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě je již možné snímek shlédnout v kinech. Al Gore cestující po planetě se svou zevrubnou přednáškou úzkostlivě po-

Vyprázdněné jezero Isortuarssup Tassia v Grónsku původně hrazené ledovcem. Foto J. Tomas

Foto P. Kovář

násobku hodnot. Vzroste-li na rovníku teplota o jeden stupeň, na pólech vzroste o několiknásobek. I oceány se oteplují. Změny v proporcích sladké a slané vody, způsobené táním příkrovu, mění globální strukturu studených a teplých mořských proudů. Jejich zastavení a „přetočení“ už geohistorie zná z nástupu dob ledových, takže sekvence oteplení/ochlazení má logiku a oponenty podsouvaný argumentační zmatek je projevem nepochopení. Salinní oceánická „pumpa“ určuje rozložení biomů na pevninách a má vliv na biodiverzitu jak mořského prostředí samotného, tak i života na souši. Ovlivnění oceánické dynamiky se přisuzují častější epizodické extrémy v tom či onom směru na různých místech světa — kde běžně hodně prší, přicházejí katastrofické lijáky a bouře častěji, kde jsou aridní a suchá území, vyprahlost roste a expanduje. Zvýšený výpar z hladiny oceánů plodí silnější hurikány a podobné jevy v Karibiku i jinde (politické a ekonomické výstrahy případů, jako byla katastrofa v New Orleans po hurikánu Katrina, jsou stěží přehlédnutelné).

Biologické druhy při globálních klimatických změnách nemají stejnou schopnost reagovat na posuny v chodu sezonního počasí: pokud jaro nastupuje dříve, konzumenti v době odchovu mláďat již nemusejí nalézt náhradní potravu. Vizualní modely tání a zdvihání hladiny moří názorně ukazují zatopení přelidněných oblastí — Floridy, Holandska, San Franciska, Peking, Šanghaje, Kalkaty, Manhattanu v New York City... Ignorování Kjótského protokolu současnou americkou vládou za situace, kdy jsou USA odpovědný za globální změny klimatu z více než 30 %, nachází jednoznačný politický kontext.

Pokračování článku na str. 1 kulérové přílohy.